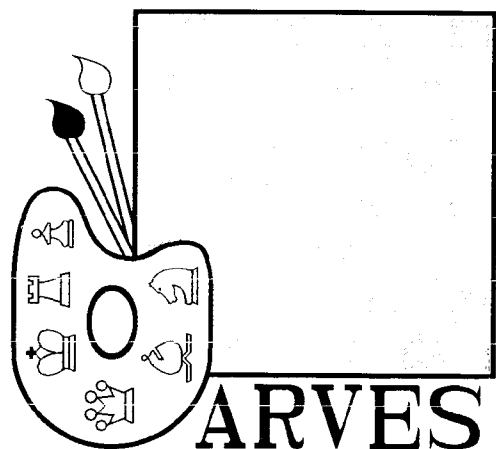

EBUR

Orgaan van de

ALEXANDER RUEB VERENIGING

voor Schaaakeindspelstudie

Kwartalschrift, 8e jaargang, nummer 3, september 1996

Redactioneel

door Harold van der Heijden

Allereerst de mededeling dat per 16/9 mijn telefoonnummer wordt veranderd in **073-6450027**. Verandert u dat nu meteen even in uw administratie? Bovendien staat op de volgende pagina een aankondiging van de aanstaande ledenvergadering. Dus als u toch uw agenda bij de hand hebt...

Als je, zoals ik, zowat elke dag met eindspelstudies bezig bent, wil je er wel eens tussenuit. Toch valt dat niet mee. Onlangs werd ik door mijn werkgever op een overigens niet bepaald relaxte tweedaagse trip per auto naar Kopenhagen gestuurd. M'n hotel bleek gevestigd op de hoek van de 'Studievej'...

Zonder opnieuw al te diep op deze voortdurende onverkwikkelijke kwestie te willen ingaan, kan ik het toch niet laten om de laatste ontwikkelingen rondom het tractor-probleem bij u onder de aandacht te brengen. Kort gezegd gaat het om een aardige studie met mooi verhaal, dat voor het eerst opdook eind jaren 70. Gijs van Breukelen claimt de studie te hebben gecomponeerd rondom 1975, maar publiceerde die pas veel later. Jules Welling beschuldigt hem van plagiaat, zonder daarvoor enig bewijs te hebben, maar op vage geruchten en herinneringen van anderen (o.m. Denker). Teun Balemans

schreef onlangs een artikel in het clubblad van de Schaakvereniging Eindhoven, *Raadsheer* nr. 7, waarin hij op overtuigende wijze Welling de oren wast. Er is pas sprake van plagiaat als daarvoor bewijs bestaat, is zijn terechte conclusie. Nu blijkt opeens in het Verenigd Koninkrijk de zaak nieuw leven te zijn ingeblazen. John Henderson geeft in *Chess* juli 1996 de stelling als zijnde uit de partij Siegbert Tarrasch - Ernst Grunfeld, en doet het tractor-verhaal smeugig als altijd uit de doeken. Gelukkig wordt hij in het september-nummer grondig de les gelezen door een internationale autoriteit: Ken Whyld. Deze blijkt zoals gewoonlijk goed op de hoogte, ook van de discussies in *Schaaknieuws* en *EBUR*. Pikant detail is nog het volgende: "The story is said to have appeared during the Karpov - Korchnoi match at Baguio in 1978, but Denker and Larry Parr say in *The Bobby Fischer I knew* that Ossip Bernstein showed Denker the position when they met in Paris in 1953. However Denker and Parr are notoriously unreliable - see their Flohr story for a disgraceful example. As far as I can judge, a Dutchman, Gijs van Breukelen composed the study around 1975".

Verder nog een correctie van Walter Veitch op zijn artikel 'Dead, But Won't Lie Down' in het vorige nummer: "This article in the June *EBUR* was duly spooked, some crucial lines of text omitted. On page 10, column 3, line 4 should have read: "But after ... ♗f4 this is not longer so, as ... ♖h2+ is met by ♗g4. Therefore w.♗ can counter ... ♗f4 by getting off the a7-g1 diagonal. From b6 there is a good square to go to at d8, so Black waits".

Haastig maken wij onze welgemeende excuses, misschien in de stille hoop nog op een bijdrage van hem te mogen rekenen. Maar Walter Veitch eindigt zijn vriendelijke brief met: "In your editorial comments you thought that my past *EG* articles would be remembered by many, but I think that the fact that I had to write about the Saritsjev study is proof to the contrary: my and, more surprisingly, Missiac's efforts well forgotten. **It was enough to make my turn in my grave, but I now go back to rest again.**"

Ik doe, zoals altijd, een dringend beroep op u voor een bijdrage voor het volgende nummer. Maar nu is de map echt leeg. Dus s.v.p. iets insturen voor:

1 december 1996

Ledenvergadering

door Harm Benak

Geachte leden,

Bij deze bent U uitgenodigd om de najaarsvergadering van ARVES bij te wonen. Ze wordt gehouden op 12 oktober te Tilburg, in het Ondernemings-huis. Het adres is Reitseplein 1 (zie ook de plattegrond). De zaal is vanaf 10:00 open. De vergadering begint om 11:00 uur en zal tot ca. 13:00 uur duren.

Hierna (of na de lunch) kan dan een kijkje genomen worden bij het eerste Fontys toernooi. Dit is een categorie 16/17 schaaktoernooi, met spelers als Karpov, Piket, Kramnik, Judith Polgar, Shirov, Topalov en vele andere. Toernooi en vergadering vinden plaats in hetzelfde gebouw.

Agenda

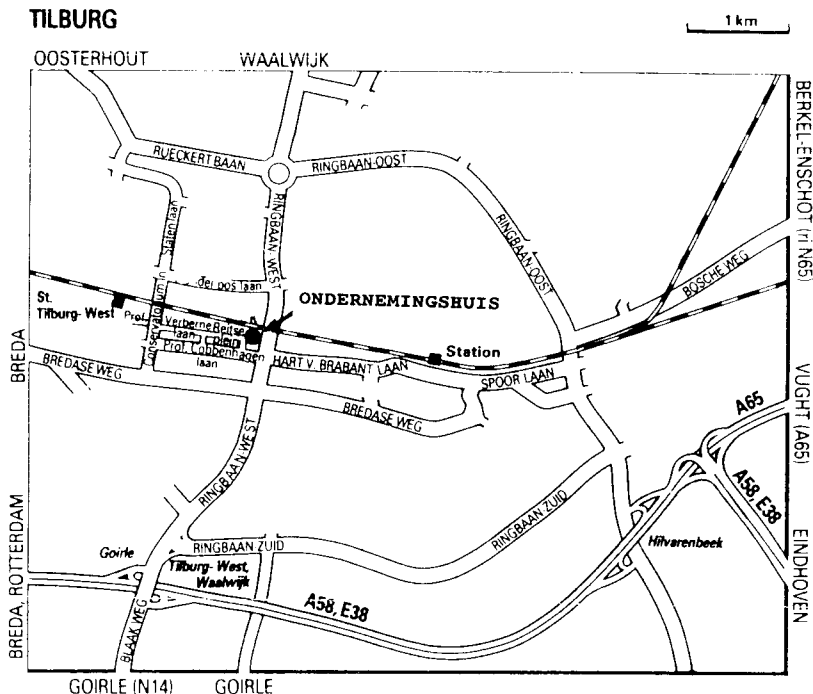
- 1) Opening
- 2) Notulen
- 3) Ingekomen stukken
- 4) Verkiezing nieuw bestuurslid
- (*)
- 5) Beleid
- 6) Begroting ARVES + EG
- 7) Verkiezing kascommissie
- 8) Boek van het jaar
- 9) Rondvraag
- 10) Sluiting

(*) Harm Benak, secretaris, treedt af. Het bestuur draagt als nieuw bestuurslid Hans Buijs voor. Tegenkandidaten kunnen worden gesteld door schriftelijke aanmelding door tenminste 5 leden uiter-

lijk een week voor de aanvang van de vergadering bij het bestuur.

Op 30 november organiseert ARVES een extra bijeenkomst. 's Ochtends wordt er een studieoploswedstrijd gehouden, waaraan ook een computer (van TASC) mee zal doen. 's Middags zal professor Van den Herik spreken over computers en schaken. Dit belooft erg interessant te worden. Deze bijeenkomst zal in het Max Euwe centrum gehouden worden.

Als U nog vragen, opmerkingen of ideeën heeft, kunt U contact opnemen met bovenstaande.

A.P. Kazantsev, 90!

by Alain Pallier

After the death of G.M. Kasparov, in december 1995, only two great seniors remain of the golden generation that made the USSR school of endgame composition famous: Alexander Pavlovich Gulyaev (born in 1908 and known as Grin since 1961) and his elder colleague Alexander Petrovich Kazantsev, born on september 2, 1906, at Akmolinsk (Tselinograd during the soviet years, now Akmol, in the independant Kazakhstan), a town 2000 kilometers away from Moscow.

In the late twenties, he moved to Tomsk (Siberia) where he was a student (mechanical engineering). There, he published his first compositions, mainly 2- and 3-movers (one of his problems, 1st prize of the *Sovietskaya Sibir* 1928 tourney for 2-movers can be found in the Neishtadt-Sukharev's book *Lovevskha dlya Chernogo Koroloya*, Barnaul 1994, p12, diagram #7) before turning to studies.

Later, he settled in Moscow and, after the second world war, became a prolific science fiction writer. He is probably the only chess composer who has the honour to be mentioned in a french literary encyclopedia - *Histoire des Littératures, La Pléiade*, vol III p1739. One of his novels, at least, has been translated in french with the following title:

Phaënia, l'Effondrement d'un Monde, Raduga Editions, 1987.

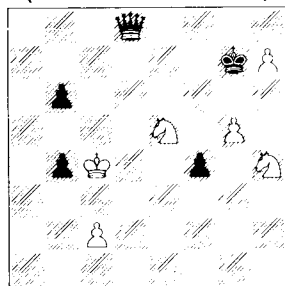
As a composer, he held important functions: President of the Soviet Committee for Chess Compositions (1951-1965) and Soviet PCCC delegate (1956-1965). He was awarded the IM title in 1975. His work is inimitable: with around one hundred studies (among which thirty are versions or corrections), he has a small output for a long career but many of these studies are true epics: highly complex, they are astonishing creations, even if the range of his ideas seems limited (he mainly composed for the glory of the pawn and of the knight).

The story of one of his most famous studies, his 1964 Olympiad prize-winner, has been told by J. van Reek in *The Composing of Endgame Studies* (ARVUS 1990) p53-54: it shows how Kazantsev had to struggle in order to save a perfect gem threatened by incorrection.

Kazantsev sometimes had to work over more than a quarter of a century before succeeding in expressing an idea. Even his collection of studies is highly original: under the title *Dar Kaissa* (The Gift of Kaissa), he mixed short stories and studies (first edition 1975, second edition 1983). The short selection

that follows illustrates his love for knights:

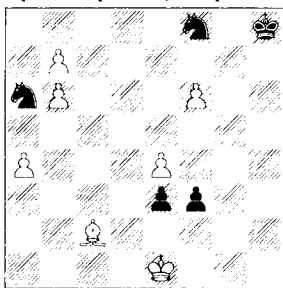
I. A.P. Kazantsev
64 1935 1st Prize
(version: Dar Kaissa 1975)

White to play and win

1. ♔f5+! ♚xh7 2.g6+ ♚g8
3. ♘c6! ♚c7! 4. ♚b5! (4. ♚xb4? ♚xc6 5. ♘e7+ ♚f8! 6.g7+ ♚xc7) 4... ♚d7! 5. ♚xb6! ♚c6!
6. ♚c7! ♚c4! 7. ♚d6! ♚a6!
8. ♚e5! (8. ♚e5? ♚b4+! 9. ♚xf4 ♚f1+ 10. ♚g5 ♚g2+ 11. ♚f6 ♚xc6+) 8... ♚c8 9. ♘e7+ ♚f8
10.g7+! ♚xg7 11. ♘xc8 +-
(11...f3 12. ♘d4 12 13. ♘f5+ ♚f6 14. ♘e3).

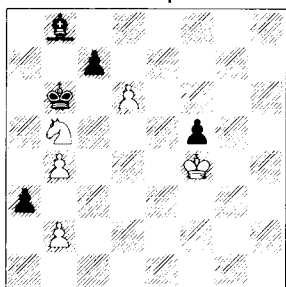
II. A.P. Kazantsev
3rd individual soviet championship 1952, 8th place

White to play and win

1. ♖d3 ♜b8 2.a5 ♜c6 3.a6 ♜c5
 4.a7! ♜xd3+ 5.♗d1 e2+ 6.♗c2!
 (6.♗d2? c1♗ 7.♗xd3 ♗g3
 8.a8♗ f2+ 9.♗e2 ♗f4 10.♗a1
 f1♗+ 11.♗xf1 ♗xe4+)
 6... ♜b4+ 7.♗d2 ♜a6! 8.e5!
 ♗h7 9.e6! (9.a8♜? ♜c5! +)
 9... ♗g6 10.e7 ♗f7 11.♗e1!
 (11.a8♜? ♜c5! 12.♜c7 ♜c4+
 13.♗e1 ♜xf6 =) 11... ♗e8
 12.a8♜! (12.a8♗? ♗f7 =)
 12... ♗f7 13.♜c7 +.

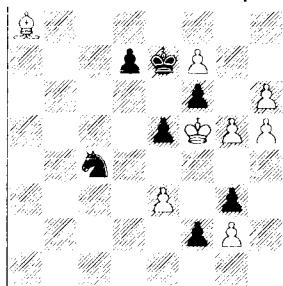
III. A.P. Kazantsev
**Zaporozhskaya Pravda 1964 1st
 Prize equal**

White to play and win

1.d7 ♜e5+! 2.♗xf5 ♜c7 3.♜xc7
 axb2 (3... ♗xc7 4.bxa3 cxb4
 5.♗e6!) 4.♜d5+!! (4.d8♗?
 b1♗+ 5.K- cxb4 =) 4... ♗e6!
 (4... K- 5.d8♗ b1♗+ 6.K- cxb4?
 7.♗b6#) 5.♗e6! b1♗ 6.b5+!
 ♗xb5 (6... ♗a7 7.d8♗ ♗xb5
 8.♗c7+ ♗a6/8 9.♜c7+ or
 8... ♗b8 9.♗c7+ ♗a8 10.♜b6+)
 7.d8♜ #!

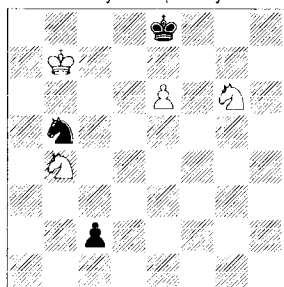
IV A.P. Kazantsev
Merani 1970 1st Prize equal

White to play and win

1.♗g6 ♜d6 (1... f1♗ 2.♗g7
 fxg5 3.♜f3) 2.f8♗+! ♗xf8 3.h7
 ♜f7 4.♜d5 ♜h8+ 5.♗h6 f1♜!
 (5... f1♗ 6.g6 ♗f5 7.g7+ ♗c7
 8.g8♗ +-) 6.g6 ♜xe3 7.g7+
 ♗e7 8.g8♜+!! (8.g8♗? ♜f5#;
 8.gxh8♗? ♜f5+ 9.♗g6 ♜h4+
 10.♗g7 ♜f5+ =) 8... ♗f8
 9.♜x6 ♜xd5 10.♜xd5 ♗f7
 (11... ♗e6 12.♜c3 d5 13.♗h6 d4
 14.♜e4 ♗d5 15.♜xg3; 11... e4
 12.h6 ♗e6 13.♜f4+ ♗f7
 14.♜e2) 11.♗g5 ♗g7 12.h6+
 ♗xh7 13.♜f6#
 [Hvd]! a bust was reported:
 5... fxg5!]

V. A.P. Kazantsev
Shakhmatnaya Kompozitsiya 1992

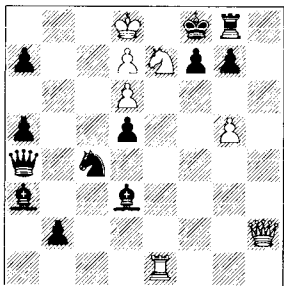

White to play and win

1.♜d5! (1.♜xe2? ♜c7! 2.♗xc7
 stalemate) 1... ♜d6+ (1... c1♗
 2.♜f6+ ♗d8 3.e7 mate) 2.♗b8
 ♜c8! 3.♜f6+ (3.♗xc8? c1♗
 4.♜c7+ ♗xc7+ 5.♗xc7 stale-
 mate) 3... ♗d8 4.e7+ ♜xe7
 5.♜c5!! c1♗ (5... ♜c6+
 6.♜xc6#) 6.♜f7#

Kazantsev also composed ultra-
 modern studies like this one:

VI. A.P. Kazantsev
& E.L. Pogosyants
Dar Kaissa 1975

White to play and win

1.♗h7! ♗xd7+! (1... ♜xh7?
 2.♜g6+ fxg6 3.♗f1# or
 2... ♜xg6 3.♗e8#) 2.♗xd7

♙c5+! 3.♚xe5 ♘xh7 4.♙g6+!
fxg6 5.♚e1 ♚h8 6.♚f1+ ♙g8
7.♙e7 ♙xd6+ 8.♙xd6 b1♙
9.♚xb1 ♙f7 10.♚b7+ ♙e8
11.♚b8+ ♙f7 12.♚xh8 ♙g8
13.♙xd5 ♙f8+ 14.♙c5!
(14.♙d4? a4 15.♙c3 a3!
16.♙c2 a2 17.♙b2 a6! 18.♙a1
a5 19.♚b2 a4 20.♙a1 a3 ♘)
14...a6 15.♙d4 a4 16.♙c3 a3
17.♙c2 a5! 18.♙b1 (18.♙c1?
a2 19.♙b2 a4 ♘) 18...a2+
19.♙a1! a4 20.♙b2 a3+ 21.♙a1
(♘) ♙f7 22.♙xa2 ♙f8+

23.♙xa3 ♙f7 and white wins.
Kazantsev gives the following
line as an example: 24.♙b4 ♙f8
25.♙e5 ♙f7 26.♙d6 ♙f8
27.♙d7 ♙f7 28.♚h1 ♙f8
29.♚f1+ ♙f7 30.♚f2 ♙g8
31.♙e7 ♙d5 32.♚f8+ ♙h7
33.♚e8 ♙e6 34.♙f8 ♙d5
35.♚e7 +—.

Bibliography

- A.P. Kazantsev *Dar Kaissa*,
Moscow 1975, 192 pages
A.P. Kazantsev *Dar Kaissa*,
Moscow 1983, 272 pages
A.P. Kazantsev et al: *Sovietsky
Shakmatny Etyud*, Moscow
1955, pp 277-286
F. Bondarenko: *Galeria
Shakmatnikh Etyudistov*, Mos-
cow 1968, pp 70-72
—: *Shakmaty. Encyclopediches-
ky Slovar*, Moscow 1990, p 144

Nogmaals: Revisie

door Wouter Mees

Stel u gerust: Alléén gevallen
die de moeite waard zijn!

Bij pogingen tot correctie kan
zich het volgende voordoen:

- soms is reparatie slechts ten
koste van zware verminking, of
helemaal niet mogelijk;
- in andere gevallen is een kleine
ingreep voldoende om de zaak
gezond te maken; - in zeldzame
gevallen (of toch minder zeld-
zaam?) kunnen nieuwe wending-
en toegevoegd worden, die een
verrijking van de studie beteke-
nen.

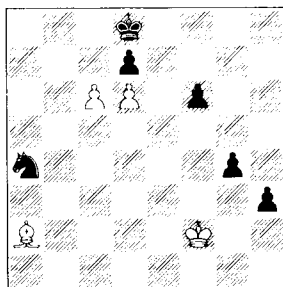
Mag de auteur dan trots zijn op
het resultaat? Of moet hij zich
schamen omdat hij dit alles niet
zelfstandig gevonden heeft, en

anderen hem op de vingers heb-
ben moeten tikken?

In elk geval is het billijk dat die
anderen dan in de eer van het
eindprodukt delen.

W.Mees

Probleemblad 1993/3

1) =?, incorrect (Wissmann,
Schrader)

Ik had u verzocht het studie-
miskaksel van Diagram 1 (zie
EBUR 7/1; maart 1995) te ver-
geten. Dat heb ik toen zelf niet
gedaan. Zoals medegedeeld
faalt de oplossing: 1.e7+ ♙c8
2.♙c4 ♙c5 3.♙f1 g3 4.♙g1 f5
5.Kh(f)1 f4 6.♙g1 f3 7.♙h1
(f2/h2 8.♙a6+ en pat) op 7...g2
8.♙g1 f2+ 9.♙x12 ♙c4+; een
wending, aangegeven door twee
oplossers van *Probleemblad*,
Dolf Wissmann en Machiel
Schrader.

Door verplaatsing van pion g4
naar g5 is de studie te corrige-
ren, waarbij het spel echter iets
anders verloopt:

1.e7+ ♙c8 2.♙c4 ♙c5 3.♙g1 g4
4.♙h2 f5 5.♙e2, dwingt tot
5...f4 6.♙xg4 ♙h7

7.♖xh3 ♘xd6 8.♙xd7+ en 9.♗g4=); en nu 6.♙a6 f4, waarna 7.♗h1 f3(g3) 8.♗g1 g3(f3) 9.♗h1 f2(h2) na enige zetten tot een witte patstelling, en 9...g2+ 10.♗g1 tot een zwarte patstelling leidt.

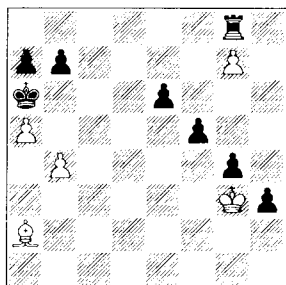
Daarmee is het verhaal echter nog niet geheel verteld!

a) Als wit in plaats van 4.♗h2, direct 4.♗e2 zou spelen volgt 4...g3, b.v. 5.♗h1 ♘b7 6.♙a6 (anders 6...♘xd6) 6...f5, en de wK staat op het verkeerde veld; of: 5.♗c4 f5 6.♗h1 f4 7.♗e2 ♘b7 8.♙a6 f3, resp. 7.♗g1 g2 8.♗h2 f3 9.♗g1 f2+, de door Wissmann/Schrader aangegeven wending als verleiding;

b) Vermeldenswaardig is dat de stelling na 6.♙a6 f4, in de nu vertoonde hoofdvariant, overeenkomt met de allereerste (incorrecte) uitwerking, na de vierde zet.

W.Mees

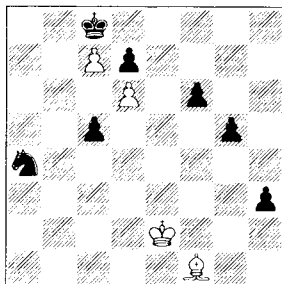
De Schaakwereld 8-8-1940

2) = ?, incorrect (v.d. Drift)

Zie Diagram 2. De bedoelde oplossing was: 1.♗c4+ b5 2.♗xc6 ♭xg7 3.♗c8+ ♭b7 4.♗h2 f4, en nu 5.♗h1, en verder als boven. Waarom was dit nu incorrect? Omdat een toenmalige oplosser van *De Schaakwereld*, van der Drift, aangaf dat zwart na 5...g3 6.♗g1 g2 7.♗h2 g1 ♖+! 8.♗xg1 f3 wint. Dit gaat in de nieuwe versie niet meer op omdat de wB veld f1 bestrijkt: (1.c7+, 2.♗c4, 3.♗g1 g4 4.♗h2 f5 5.♗e2 ♘b7 6.♙a6 f4) 7.♗h1 g3 8.♗g1 g2 9.♗h2 g1 ♖+ 10.♗xg1 f3 11.♗h2 =, b.v. 11...f2 12.♗xh3 f1 ♖ 13.♗xf1.

W.Mees eerste plaatsing

3) = (i.s.m. v.d.Drift, Wissmann, Schrader)

De opknopbeurt was daarmee nog niet voltooid. Naar mijn smaak was de nieuwe inleidende zet 1.c7+ te onnozel. Daarom op Diagram 3 de nieuwste (zede!) versie, met (ten koste van één zwarte pion extra) een wat pittiger inleiding: 1.♗f2 (en niet anders) 1...c4 2.♗xc4 ♘c5 3.♗g1, en verder zoals boven. Aan de lezer het oordeel of deze onderneming (na zes-en-vijftig jaar) nog de moeite waard was. Maar klopt het nu? In elk geval zijn wij op dit gegeven nog niet uitgestudeerd.

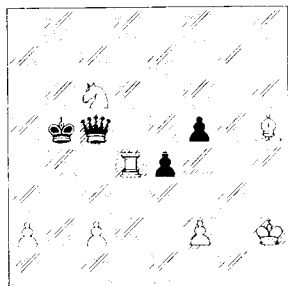
En dan heb ik nog een conclusie: Houd de oplosser in ere! Want ik ben het wel eens met de uitspraak van Murray Chandler: "...try to work out the solutions for yourself before reading the text..."; en laat u door de componist (met zijn luchtkastelen) geen rad voor de ogen draaien.

(Un)solved mysteries

door Harm Benak

Studie 23 van de vorige keer bestond uit een damevangst, die vrij aardig verborgen was door de componist. Ik neem de oplossing van Van Oosterhout.

A.Olland (Tijdschrift 1899)

23) Wit speelt en wint

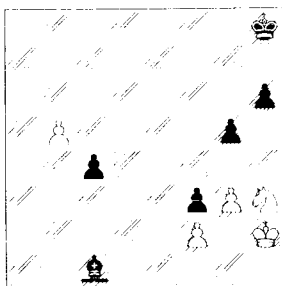
1.♔d5! ♖xd5 2.e4+! ♗xc4 3.♗f7! ♖xf7 4.♗e5+ ♗b4 5.♗x7 wint. Ook mogelijk is 2...♗xc4 4.♗e2! ♖xe2 5.♗d4+ ♗b4 6.♗xe2 wint.

Een pluspunt van deze studie is de symmetrische damevangst. Een minpunt is dat zwart, zoals oplosser Van Oosterhout terecht opmerkte, hier wel heel weinig keuze heeft.

Studie 24 vond ik zelf erg leuk. De oplossing was niet zo moeilijk, maar vereiste wel enige nauwkeurigheid.

W.Leick

(Deutsche Schachblätter 1937)

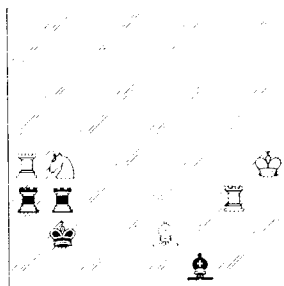

24) Wit speelt en maakt remise

1.b6! ♖a3 (Zwart moet achter de pion aan. Fout is 1.♗xg5? ♗xg5 2.b6 ♗d8 3.b7 ♗c7) 2.♗xg5! hxg5 3.g4! c3 4.b7 ♗d6+ 5.♗h3 c2 6.b8♖+! ♗xb8 pat.

Op de tweede zet kan wit geen 2.b7? spelen, wegens 2...♗d6 3.♗xg5 hxg5 4.♗h3 (want g3-g4 kan niet, omdat die gepend staat!) 4...g4+! 5.♗h2 ♗h8 en zwart wint. Wit's vierde en vijfde zet zijn niet omkeerbaar. Op 4.♗h3 haalt zwart ook op c1 dame, en wit blijft een stuk achter.

Dan nu de twee nieuwe mysteries. De eerste (nr 25) is gecomponeerd door F. Amelung (Deutsche Schachzeitung 1896), en wit wint. Hoewel deze stelling er behoorlijk geweldig uit ziet, denk ik dat er op het eind nog wel wat moois verborgen kan zitten.

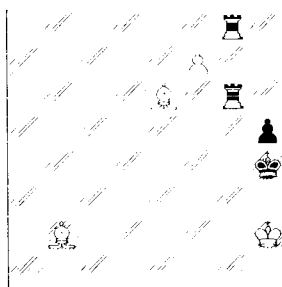

25) Wit speelt en wint

Het tweede mysterie is van de hand van J. Mieses. Ik weet het niet helemaal zeker meer, maar volgens mij stond deze grootmeester erom bekend dat hij met een loperpaar zeer goed uit de voeten kon. De oplossing zal dan, vermoed ik, ook wel in die hoek gezocht moeten worden.

J. Mieses

(Deutsche Schachzeitung 1896)

26) Wit speelt en wint

Veel succes bij het oplossen van deze studies, en vergeet niet de oplossing voor de deadline op te sturen naar mij (zie colofon).

In memoriam Mr Pieter ten Cate

Leeuwarden, 28-7-1902 - Zeist, 27-6-1996

door Wouter Mees

Het jaartal 1902 zal bij alle probleemvrienden wel bekend zijn, als het geboortjaar van (in chronologische volgorde!) de vier "grootmachten" Hartong, Niemeijer, ten Cate en Drese. Samen hebben zij (met de "grootmachten" uit 1892: Weenink en Nanning) Nederland "op de schaakprobleemlandkaart gezet"; o.a. goed voor meer dan 180 composities in de FIDE-Albums. Ten Cate zelf met 40 stuks, over het tijdvak 1921 tot 1975 (negen Albums!). Misschien is ten Cate van de genoemde meesters niet het meest op de voorgrond getreden; maar zijn invloed achter de schermen is groot geweest.

De oprichting van de Nederlands(ch)e Bond van (Schaak-) Probleemvrienden (in 1931) heeft ten Cate - het zal u niet verbazen - niet meegemaakt. Deze viel in zijn enige periode van "schaak-abstinentie". Wel is hij later voorzitter van de NBvSV geweest, en heeft hij in die functie in belangrijke mate bijgedragen aan het tot stand komen van de internationale organisatie die wij nu kennen: de "Permanent Committee of the FIDE for Chess Compositions" (PCCC). Men leze het voorwoord van het eerste FIDE-Al-

bum (1956-1958), door hem als vice-voorzitter van deze organisatie geschreven. Voor zijn werk als vertegenwoordiger van Nederland is hij in 1973 tot erelid van de KNSB benoemd; en in 1979 (bij zijn aftreden) tot erelid van de PCCC.

Wat heeft dat alles met ARVES te maken? Natuurlijk, het is een eer om iemand met zo'n staat van dienst onder de leden te mogen tellen. Maar daar gaat het hier niet om. Weinigen zullen beseffen, hoeveel ons studiewereldje aan ten Cate te danken heeft. Veel is dan ook "achter de schermen" geschied. Het is niet met een paar woorden verteld. Hij beseftte dat de grote schaakwereld helemaal niet geïnteresseerd was in de schaakcompositie, en geen oog had voor de "biotoop" van het kunst-schaak. Voor de probleemvrienden was dat al lang duidelijk; het schaakprobleem stond te ver af van het partijschaak. Maar die hadden zich dan ook tijd georganiseerd om de eigen boontjes te kunnen doppen. Zonder de (enkele) adepten van de schaakstudie! Die gingen alleen verder, onder de paraplu van de KNSB, gerustgesteld door het idee dat de eindspelstudie toch ook voor het partijschaak van belang was. De illusie! *Nederland Schaakt!*

100 jaar KNSB (1974) bevat geen enkele passage over de toen al meer dan vijftig jaar oude rubriek Eindspelstudies. Wat al in de sterren geschreven stond; juist deze maand is het bericht doorgekomen dat het doek over deze rubriek gevallen is...

Schaakprobleem en schaakstudie: loten van één stam. Maar toch gescheiden door een hoge muur. Samenwerking per decreet? Vergeet het maar. De geesten moesten rijp gemaakt worden. Op voorstel van ten Cate is in 1968 een begin gemaakt met de rubriek Studies in *Probleemblad*, om de probleemvrienden te laten wennen aan deze vreemde eend in de bijt. De Statuten moesten daartoe aangepast worden!

Aan de andere kant heeft ten Cate, als lid van de Alexander Rueb Stichting, getracht het "studiefront" binnen deze stichting zo sterk mogelijk te maken. Eigenlijk met geen ander doel dan hier een kiem voor een organisatie te scheppen. De doelstelling van de stichting was ambivalent: "ter bevordering van schaakspel en schaakstudie"!

Het vervolg is bekend. Het Max Euwe Centrum werd opgericht, en maakte de Alexander Rueb

Stichting grotendeels overbodig. De boekenverzameling werd aan de Universiteitsbibliotheek Amsterdam in eigendom overgedragen. Maar toen een voorstel tot liquidatie van de ARS aan de orde werd gesteld ("Alles was besteht ist wert dass es zu Grunde geht!") riep het "studiefront" aan dit voornemen een halt toe. De activiteiten op het gebied van de schaakstudie

- hoe rudimentair ook - mochten niet verloren gaan. En al heeft dat dan niet rechtstreeks geleid tot de oprichting van onze vereniging, dat neemt niet weg dat de geestelijke en materiële erfenis - en niet te vergeten de naam - voor ARVES een niet geringe steun in de rug betekende. Onze vergaderingen heeft ten Cate nog geregeld bezocht. Hij had zeker méér dan "ambtschal-

ve" belangstelling voor de studie, getuige ook zijn omvangrijke boekerij, die niet lang geleden is geveild. Aan de studiecompositie heeft hij zich echter niet gewaagd.

Rest ons te vermelden dat hij als persoon vriendelijk en kameradschappelijk was. Hij ruste in vrede.

5 figuren

Griwa, Nikolai Wassiljewitsch: 5 Figuren (in Russisch), 2. Heft, Dnepropetrowsk (Ukraine), 1996, 32 Seiten, 108 Diagramme, Format DIN-A 5, Offsetdruck.

durch Rainer Staudte

Seit mehreren Jahrzehnten ist der Autor aktiver Sammler von Studien bis zu 5 Figuren. Im russischsprachigem Raum sind diese Miniaturen wohl noch beliebter als in Mitteleuropa, jedenfalls existiert dort ein extra Wort für dieses Genre, Maljutka, das man mit Baby oder Kleinkind übersetzen kann. Der lobenswerte Versuch, in unseren Ländern diesen Namen durch Superminiatur zu ersetzen, kann wohl kaum die Liebe und Sorge, welche den Maljutkas sowohl unter Komponisten als auch Lösern und Liebhabern (zu letzteren sind sowohl der Autor als auch der Schreiber dieser Zeilen zu rechnen) zukommt, beschreiben.

Mit vorliegendem zweiten Heft setzt der Autor die Publikation wesentlicher Ergebnisse seiner Sammlung fort. Es behandelt das Material Dame und Läufer gegen Dame. 108 der besten

Studien, darunter ein Original, wurden für die Herausgabe ausgewählt, zwei weitere sind in den Lösungen in Notation enthalten. Eingeschlossen sind auch die Resultate zweier spezieller Turniere mit diesem Material.

Im Autorenverzeichnis sind am häufigsten die Manjachsins, Vater (13 Studien) und Sohn (8), Rinck (9) und Troitzki (7) vertreten, etwas überraschend für mich rangiert Huber (8) unter den wohlbekannten Namen. Auch Lokalmatador Julien Vandiest (5) fällt mit einigen gelungenen Arbeiten positiv auf. Sicherlich kann die Sammlung keinen Anspruch auf Vollständigkeit erheben, sind doch zahlreiche Quellen für Sammler Osteuropas kaum erschwänglich.

Abgesehen von einem kleinen in Russisch gehaltenen Vorwort ist das gesamte Heft für jeden

Studienliebhaber ohne Sprachkenntnisse zu verstehen. Sechs Diagramme pro Seite mit vollständiger Quellenangabe (je nach Herkunft erfolgt die Angabe der Autoren und Quellen in lateinischen oder kyrillischen Schriftzeichen) und die Angabe der Hauptvarianten in englischer algebräischer Notation sorgen für den angenehmen Eindruck, den man beim Lesen dieses Büchleins gewinnt.

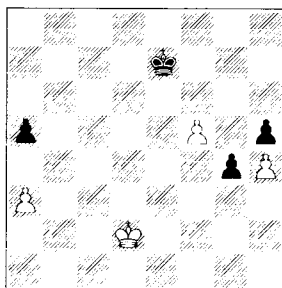
Es steht damit im Kontrast zu bekannten monumentalen Arbeiten der letzten Zeit, welche leider diese Genauigkeit vermissen lassen.

Die Herausgabe erfolgte im Selbstverlag, Preis und Bezugsbedingungen sind zur Zeit noch nicht bekannt. Angaben dazu sollen im nächsten Heft erfolgen.

DE TOEGEVOEGDE VELDEN VOORBIJ

door Teun Balemans

L. Pliester en T. Balemans

Wit aan zet houdt remise

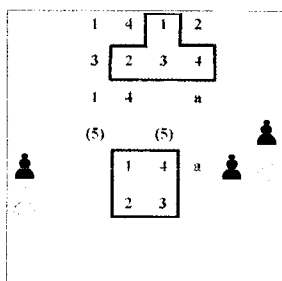
In de zomer van 1990 had ik twee goede redenen om mij te verdiepen in de theorie van de toegevoegde velden. In de eerste plaats had de redactie van *Schaaknieuws* mij tamelijk onverwacht gevraagd om een boek over eindspelcompositie te schrijven. Ik had wat aantekeningen over pionneneindspelen op de plank liggen die zich leenden voor verdere uitwerking. De mogelijkheid tot publikatie was een nuttige stimulans om deze uitwerking ook ter hand te nemen. In de tweede plaats verontrustte mij het idee dat de ontwikkelingen in het computerschaak een aantal eindspelen dreigde te onttrekken aan de competentie van de menselijke analyticus. De gedachte speelde mij door het hoofd dat ook de toegevoegde velden ten prooi zouden vallen aan de machine. Het gereedschap dat de mens ten dienste stond zou wel eens pover kunnen afsteken tegen de brute force van de computer. Chéron nodigde de lezer uit tot tijdrovend gepuzzel en Zinar hoopte een methode die op een aantal punten weinig praktische waarde had. Om het gestelde probleem het hoofd te bieden onderwierp ik de literatuur aan een pragmatische selectie. Alles wat niet van pas kwam werd rigoureus terzijde gelegd. Het geselecteerde materiaal voegde ik samen tot een eenvoudig han-

teerbaar instrumentarium. Het resultaat van mijn werk voldeed aan de gestelde opgave. De meeste eindspelen waren al bijna opgelost door ze uit te tekenen. Een paar eindspelen vergden behalve een tekening ook nog enig denkwerk. Slechts één studie (zie *EBUR* 1 maart 1994) vergde veel denkwerk. Ik trof geen stellingen aan die ik niet kon kraken. In het theoretisch gedeelte van mijn boekje *De Compositie van het Eindspel* dat aan pionneneindspelen is gewijd komen weinig originele ideeën voor. Misschien is 'weinig' te aanmatigend gesteld en moet ik gewoon 'geen' schrijven. Ik beschouw mijn bijdrage als een proeve van eclectisme die me voorlopig verlost van nare dromen over computers die zich meester maken van de toegevoegde velden.

Naar mijn mening vormen de gangbare pionneneindspelen met toegevoegde velden geen werkelijke uitdaging meer voor de theoreticus. Aan de horizon doemen echter pionneneindspelen op die wel een uitdaging stellen. Ik denk daarbij in de eerste plaats aan stellingen met extra pionnentempi. Bij wijze van opmaat begin ik dit artikel met een studie die ik publiceerde in de *Schaaknieuws* van 22 januari 1994.

De witte koning moet brekebeen op f5 beschermen. **1.♖d3** Op 1.♗e3? volgt 1...a4 2.♗e4 ♕d6! 3.♗d4 g3 4.♗e3 ♗e5 5.♗f3 ♗xf5 6.♗xg3 ♗e4 7.♗f2 ♗f4! De zwarte koning slaat eerst toe op h4 en ontfermt zich vervolgens over a3. **1...♗d6** 1...a4 2.♗e3! zie oplossing **2.♗d4! a4** 2...g3 levert niet op i.v.m. 3.♗e3 ♗e5 4.♗f3 ♗xf5 5.♗xg3 ♗e4 6.a4! ♗e3 7.♗g2 ♗f4 8.♗f2 ♗g4 9.♗e3 ♗xh4 10.♗f4 ♗h3 11.♗f3 h4 12.♗f2 ♗g4 13.♗g2 ♗f4 14.♗h3 ♗e4 15.♗xh4 en de positie van de witte pion op a4 stelt de remise veilig. **3.♗e4** Om de thans ontstane stelling te begrijpen kan men gebruik maken van de zogenaamde T-structuur.

DIAGRAM SCHEMA 1.

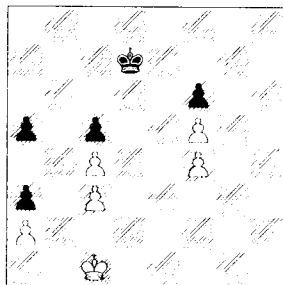
Wit kan zich afdoende verdedigen door in het afgekaderde vierkant te spelen. Dit laatste dient hij echter met overleg te doen. Elke veld in de zwarte stelling - voorzover relevant - correspondeert met slechts één veld binnen het vierkant. Verder wordt ♖f6 met ♜f4 gepareerd en volgt op ♜c5 steeds ♜e5. Het spel kan als volgt verder:
 3...♜c7 4.♜e3 ♜f8 5.♜d3 ♜e8
 6.♜d4 ♜d8 7.♜e4 ♜c8 8.♜d4 ♜c7
 9.♜e3 ♜c6 10.♜d4 ♜d6
 11.♜e4 ♜c5! 12.♜e5 ♜c6
 13.♜d4 ♜d6 14.♜e4 ♜c7
 15.♜e3 ♜f7 16.♜e4 ♜f6
 17.♜f4

Op de eerste zetten na is dit een traditionele studie, de T-structuur komt reeds voor in het werk van Bähr. Wit dient bij zijn eerste zetten de overgang naar een formatie die volledig is vastgelegd steeds in het oog te houden. In feite speelt hij zijn eerste twee zetten steeds naast het veld dat de theorie voorschrijft.

Zinar componeerde in 1983 een studie waarin het thema van het extra tempo zo scherpzinnig is

uitgewerkt dat al mijn oplosstrucs hopeloos tekort schoten. In 1993 maakten Hans Buijs en Rolf Hendriks er mij overigens op attent dat de passage die ik in mijn boek aan de studie wijd er flink naast zit. Bij deze een nieuwe analyse.

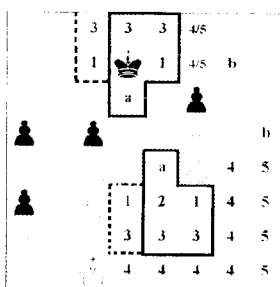
Zinar 1983

wit begint en wint

Voor ik overga tot de eigenlijke oplossing is het zinnig om een aantal algemene opmerkingen over de stelling te maken. Ter ondersteuning van het een en het ander kan het volgende schema worden getekend.

DIAGRAM SCHEMA 2

1. Het extra tempo a5-a4 geeft zowel wit als zwart een extra mogelijkheid. In de stelling ♜e4 ♜d6 kan zwart aan zet onmiddellijk remise afdwingen door zijn tempo uit te spelen. Hetzelfde geldt voor alle andere corresponderende velden die ik heb ingekaderd. Wit heeft op zijn beurt de mogelijkheid om met ♜e2 a5-a4 uit te lokken. Vervolgens heeft hij de keuze om met zijn koning terug te keren naar het vorige veld of een ander veld te kiezen.

2. Indien de witte koning naar d3 speelt dan is zwart gedwongen om ♜d7 te spelen. Op ♜e8 of ♜d8 of ♜e8 volgt eenvoudig ♜e4 en wit wint de pot. Op ♜c7 volgt ♜e2 a4 ♜d3. Op ♜c7 volgt ♜e2 a4 ♜d3. d3 stemt functioneel overeen met e7 en dat betekent dat de rest van de oplossing verder geheel volgens traditionele wegen verloopt. Op ♜d6 of ♜c6 volgt ♜e2 a4 ♜d2!. Het is de moeite waard om deze stelling eens nader te bekijken. Zolang zwart op de zesde rij blijft speelt wit op de tweede rij. Op het moment echter dat de zwarte koning naar de zevende rij gaat, speelt wit naar het corresponderende veld. Op ♜d7 volgt dus ♜e3 en op ♜e7 of ♜c7 volgt ♜d3 of ♜f3. Nota bene: indien de zwarte koning echter reeds op e7 of e7 staat dan is a4 onmiddellijk remise (zie punt 1).

3. Indien de witte koning naar d2 speelt dan heeft zwart de keuze uit de velden e8 d8 e8. Op ♜d7 komt ♜d3 en zwart verkeert in zeldwang (zie punt 2). Na ♜e7 of ♜c7 volgt ♜e2 a4 ♜d3 (zie

punt 2). Na ♔d6 volgt ♕c2 a4 ♔d2 (zie punt 2). Indien de zwarte koning op e8 d8 of e8 staat dan remisceert a4 onmiddellijk (zie punt een).

4. Indien de witte koning naar f3 gaat dan is ♕e7 de enige koningszet. Als de zwarte koning al op e7 staat volgt uiteraard a4! (zie punt een).

De oplossing: 1.♔d2 Na 1.♕c2 volgt onmiddellijk 1...a4! en remise (Buijs en Hendriks). Na 1.♔d1 volgt eveneens 1...a4! Bijvoorbeeld 2.♕e1 ♔d8 3.♔f1 ♕e8 4.♔f2 ♔d8! 5.♔g3 ♕e8!

en wit komt geen spat verder. Op de eerste rij is voor wit weinig te beleven. 1...♕e8 Ook 1...♕c8 en 1...♕d8 is mogelijk. 1...a4 faalt uiteraard op 2.♕e3 2.♔d3 ♔d7 Dit moet, zie punt 2 analyse. 3.♕e4 ♔d6 4.♔f3 ♕e7 Ook dit moet, zie punt 3 analyse. 5.♕e3 ♔d6 Op 5...♔d7 volgt 6.♔d3, zie analyse. 6.♔d2 ♔d7 7.♔d3 Conform de analyse is het kunstwerk nu bijna voltooid. 7...♔d6 8.♕c2! a4 9.♔d2! ♕c7 10.♔d3 ♕c6 11.♕e2 ♔d6 12.♔f2 ♔d7 13.♕e3 ♕c7 14.♔f3 en nu kan elk kind de was doen.

Vraag: Snap ik dit... Antwoord, ja.

Vraag: Zou ik de oplossing helemaal op eigen kracht hebben kunnen vinden... Antwoord... als ik voldoende tijd zou hebben.

Vraag: Welke algemene richtlijnen ontleen ik aan de analyse van deze studie die mij van dienst kunnen zijn bij het oplossen van studies met vergelijkbare klippen en valkuilen... Antwoord... voorlopig geen. Er ligt interessant terrein braak voor componisten én theoretici.

Wetenswaardigheden

door Wouter Mees

1. Over Calvi: (zie pagina 16).
2. Over de spelling van de naam "Kleindinst" (8e prijs *La Stratégie*, 1912-13; ♔b4, ♔f8, ♔c4; ♔d4, ♔h5; +; 1.♔e7!) hen ik inderdaad iets te stellig geweest. Echter eenvoudig te verifiëren door het juryrapport te raadplegen. Dat heb ik indertijd onder ogen gehad; maar mijn aantekeningen hierover schieten te kort. "Kleindienst" (2545#2063) is duidelijk het resultaat van heen- en weer-transcriptie. Bondarenko (*Razvitie Sjachm. Etj.*, p.57 & 209) weet te vertellen dat E. (van Edzji) Kleindinst een Poolse probleemcomponist is geweest. Ook dat is na te gaan. Volgens Nunn (*Secrets of Pawnless Endings*, nr.125) bevat de studie na de eerste zet vele duals.

[HvdH: In het juryrapport van *La Stratégie* staat inderdaad "Kleindinst", echter met voorlezer G, woonachtig in Serock, Polen. Onderzoek in enkele boekjes over poolse compositie leverde niets op].

2. Saavedra! Wat is eigenlijk het kenmerk? Niet het T-K duel, want dat hadden Kling & Horwitz al bedacht. Eigenlijk ook niet om de torenpromotie; want die stamt al van Loyd. M.i. draait het op de slotzet van wK. Deze zet is ook toegepast zonder voorafgaande minorpromotie; zie Rinck (*Nat.Z.Basel*, 1921): ♔f6, ♔d6, ♔d7; ♔h8, ♔a8, ♔h5; +; 1.♔g6 ♔e5 2.♔d8+ ♔e8 3.♔xe8+ ♔xe8 4.♔f7. Staat niet in 1414; waarom niet?

Verdubbeling van de K-zet geeft Seleznev, 2545#0926: ♔h5,

♔f1, e5; ♔h8, ♔e8, d5, e4, f6; winst door 1.♔g6 ♔xe5 2.♔xf6 ♔e5/♔h5 3.♔f7/♔g6.

Er is een pendant van oudere datum (Seleznev, 2545#0925): ♔h5, ♔f1, e5; ♔h8, ♔e8, b6, e5, e4, f6; winst, met als oplossing 1.♔xf6 ♔h7 2.♔g5 ♔e5+ 3.♔f4 ♔d5/♔h5 4.f7 ♔g7 5.♔xe4 ♔g4. Het is mij niet duidelijk waarom deze oplossing niet bij nr.926 op zou gaan...

[HvdH: Rinck: zie ook *EBUR* 1994/2, pag.3; deze studie staat wel in 700#212. Seleznev: in *100 Endspiele* schrijft de auteur over nr.925: "Die Idee dieser Studie entstand in mir sonderbarerweise während ich folgende Studie komponierte [nr. 926]..." Ergo, no. 926 werd eerder gecomponeerd, maar later gepubliceerd].

Nog mooier dan 'te mooi om niet waar te zijn'

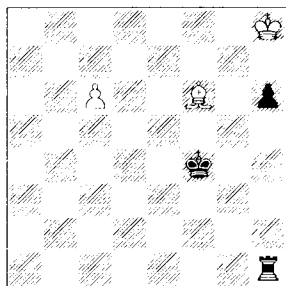
door Harold van der Heijden i.s.m. Alain Pallier

Tim Krabbé schreef in *Nieuwe Schaakkuriosa* (1977, pag. 23): "De Franse edelman graaf J.de Villeneuve Esclapon had de ongelooflijke pech dat na zijn dood twee van zijn mooiste scheppingen ontluisderd werden als gevallen van massale begoocheling".

Een ervan is de studie wier lotgevallen al uitgebreid werden besproken door Alain Pallier in *EBUR* 1995/1.

De andere is een zeer bekende studie die regelmatig in diverse eindspelstudieboeken en -rubrieken opduikt:

J.de Villeneuve-Esclapon L'Échiquier de France 10/1909

1) Wit speelt en wint

De oplossing: 1.♙c3! ♞h5 2.♜b4! ♞h1 3.♙c7 ♞c1 4.♙d2+. Of 2.♞h2 3.♙d6+, en natuurlijk 1.♞c1 2.♙d2+. Een prachtig voorbeeld van dominantie.

Naar het schijnt is (pas) in 1960 ontdekt dat hier iets gruwelijks mis mee is. Zwart speelt toch 1.♞c1 en veroverd na 2.♙d2+ ♜e5 3.♙xc1 ♙d6 de laatste witte pion. Een prachtig staaltje van massa-suggestie, waardig bevonden door Krabbé voor opname in het hoofdstuk 'te mooi om niet waar te zijn' over soortgelijke zaken in bovengenoemd boek.

De studie werd in twee instanties gecorrigeerd door Walter Korn en Newman Guttman, zoals na te lezen valt in *American Chess Art* (1975; diagram 215 en 216).

Onlangs (in de *British Chess Magazine*, januari 1994) produceerde Paul Byway een veel betere correctie. Byway, die erom bekend staat met minimale middelen én veranderingen in staat is om orde op zaken te stellen, maakte hier de ultieme correctie, door slechts een pion op h5 toe te voegen.

Daarmee loopt de bedoelde oplossing als een trein, en wordt de weerlegging weerlegd.

Maar tot mijn stomme verbazing trof ik in een veel ouder nummer van datzelfde blad, *British Chess Magazine* van 1911 exact dezelfde stelling aan (dus met de pion op h5), zonder dat

gewag werd gemaakt van een correctie.

Bovendien kwam ik in Berger's *Theorie und Praxis der Endspiele* (2e editie 1922!) het volgende tegen: "...Dagegen ist die Stellung 297a, comte Villeneuve-Esclapon, *Echiquier Française* 1909, Kh8 Lf6 Bc6 gegen Kf4 Th1 Bh6 (ein 2. Bh5 der noch angegeben war, ist wohl überflüssig) schon ein wirkliches Endspiel".

Alain Pallier, die in het gelukkige bezit is van Lamare's eindspelstudieverzameling, wist me te vertellen dat in de oorspronkelijke stelling inderdaad een pion op h5 staat. Opmerkelijk genoeg verwijst hij ook nog naar een artikel van Timothy Whitworth, in 1994 verantwoordelijk voor de eindspelrubriek van *British Chess Magazine*, in *EG* 67 (pag. 5). Daar wordt het hele verhaal, inclusief de veroorzaker Berger, uit de doeken gedaan. Lommer nam dit blijkbaar voor lief in zijn boek *1234 Endgame Studies* #0651 (1938), de oudste bron na Berger waarin ik de foutieve versie vond. De correcte versie is trouwens ook in verschillende bronnen te vinden (*Schachmatik Vol II* #065 of *Shakmatnii Okostsaja: Slon Protiv Konja* #445).

Pawn Promotion: nieuws!

door Harold van der Heijden

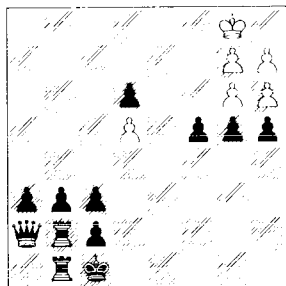
Zoals in het vorige nummer van EBUR aangekondigd, geef ik in dit nummer een uitgebreid overzicht van allerlei wetenswaardigheden rondom minorpromoties die mij als reactie op mijn boek vanuit de gehele wereld werden toegestuurd. Allereerst wil ik natuurlijk iedereen die zodoende aan dit artikel heeft bijgedragen daarvoor zeer hartelijk danken.

1. de geschiedenis van (minor)promotie

John Beasley (Verenigd Koninkrijk), met wie ik inmiddels een hele serie brieven over mijn boek heb uitgewisseld, ging ook in op de 'dummy pawn promotion' (zie pagina 13):

"Dawson published a triple dummy promotion to draw in *Caissa's Fairy Tales* in 1947.

Thomas Dawson, 1947

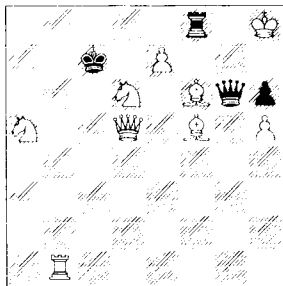
1) remise

Enkele omissies en fouten vind ik wat gênant, maar als het boek helemaal volledig en bovendien foutloos had moeten zijn, dan was ik nu nog lang niet klaar geweest met hoofdstuk 1. Met name in dit historische hoofdstuk zijn er een paar belangwekkende punten naar voren gebracht.

1.v.h8 ♔d2 2.g8pawn! ♚e1 3.g7 ♚c6 4.dxc6 ♚b1 5.e7 b2 6.e8pawn!! ♚xg8 7.hxg8pawn!! and 8.h7, and Black cannot avoid the stalemate.

Dummy pawn promotion to win. Although at first sight this might seem impossible, it is naturally quite easy to do so.

John Beasley, original 1996

2) Wit aan zet wint

Opvallend genoeg is er tot nu toe geen inhoudelijke reactie gekomen op de classificatie (paragraaf 3.1), uitgezonderd een enkele algemeen enthousiaste ('maar liefst 3 classificaties') danwel algemeen kribbige ('Harman deed alles al veel eerder en veel beter').

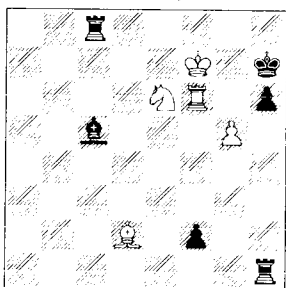
White must capture, or he will be mated. If he promotes to R, he puts an extra guard on d8, and 1...♙g7+ forces stalemate; if to S, he puts an extra guard on d7, and 1...♙h7+ forces stalemate; if to B or Q, he puts an extra guard on d6, and 1...♙g8+ forces stalemate. However, if he is allowed to promote to a pawn, he can answer 1...♙g7+ by 2.♙xg7 releasing d8, 1...♙h7+ by 2.♙xh7 releasing d7, and 1...♙g8+ by 2.♙xg8 releasing d6, while if Black play 1...♙f6+ he destroys the stalemate himself by unguarding d8."

Zelf vond ik nog verschillende zaken i.v.m. de (eerste?) paard-promotie door Stamma (zie pag. 15). Zoals al werd gesuggereerd is diagram 4 niet uit Stamma's boek van 1737 (*Essai sur le Jeu des Echecs*), maar uit diens boek van 1745 (*The Noble Game of*

Chess), als diagramnummer 71. Tot mijn grote schrik zag ik ook nog dat in diagram 4 in mijn boek in plaats van de zwarte loper op h3, een zwarte toren behoort te staan!

In de oorspronkelijk versie van 1737 (ook daar als diagram 71) stond het iets, maar in dit geval fundamenteel, anders:

Ph.Stamma, 1737

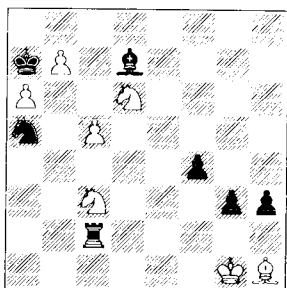

3) Wit aan zet wint

1.g6+ ♖h8 2.g7+ ♖h7 3.♞xh6+ ♞xh6 4.♞g5+. Gién paard-promotie dus!

In dat boekje uit 1745 komt trouwens nog een tweede studie voor met een paardpromotie:

Ph.Stamma, 1745

4) Wit aan zet wint

1.♞cb5+ ♞xb5 2.♞c8+ ♖xa6 (2...♖b8 3.a7+ ♖c7 4.b8♖+ ♖d8 5.♖d6+ ♖d7 6.♖e7+ ♖e7 7.a8♞+ ♖xc8 8.♖f8+ ♖e8 9.♖xe8+) 3.b8♞ mat.

L.Bledow en O.v. Oppen becommentariëren deze opgave (diagram 79) in hun *Stamma's Hundert Endspiele* (Berlijn 1856) nog met:

"Zu Stamma's Zeit war es nicht üblich, drei Springer etc. auf dem Brett zu haben, sonst wäre ein Matt in zwei Zügen (1.♞ d6-c8+, 2.b7-b8♞) zu gehen gewesen, insofern Schwarz der Bauer nimmt."

Deze vrij bekende studie is o.m. te vinden in 2500 Finales#0007 en 4492#3282.

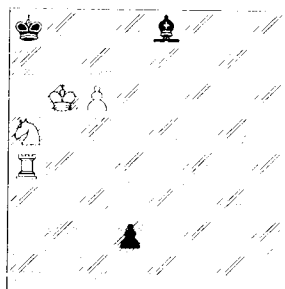
Bij het partijfragment Gio Domenico di Leonardis - Dr. Oratio Conte, dat Salvio in 1634 publiceerde (zie pag. 18 in mijn boek), vroeg ik me of misschien Cozio in 1766 voor het eerst op de mogelijkheid van een loperpromotie had gewezen. John Roycroft meldt in een review in *EG* 121 (pag. 879) dat dit niet het geval is, en dat hij vond dat ik dat best even had mogen opzoeken in Cozio's boek *Il Giuoco degli Scacchi* (Torino 1766), bijvoorbeeld in de KB in Den Haag. Dat had ik (maar pas na de publicatie van mijn boek) inmiddels al gedaan; en inderdaad lezen we daar op pagina 103, positie #LXXVI (met verwisselde kleuren) op het beslissende moment: "La pedina prenda il Rocco contrario alla Casa dell'Alfiere del Re contrario, farà Cavallo, e darà Scacco, perché

se sacesse la Regina, farebbe stalla."

Joaquín P. de Arriaga uit Madrid, Spanje, maakte me erop attent dat de eerst bekende Dame-promotie uit de geschiedenis (al) voorkomt in het eerste boek over het moderne schaak van Lucena: *Repetición de amores y Arte de ajedrez*, (Salamanca 1497). Zie overigens ook Joaquín's artikel in *IBUR* 1995/2 (pag. 27). In Lucena's posities 1, 2, 7, 131, 135, 136, 142 en 148 komt een promotie tot dame voor.

Hier Lucena's positie 7, met witte én zwarte damepromotie:

L.Lucena, 1497

5) mat in 2

"El blanco tiene la mano y dice que dará jaque y mate al negro en dos lances ni más ni menos. El primero de peón en a (e7) y si el negro os da jaque con su roque cubríos con el caballo y dice mate. Item si juega del roque al punto hace dama y dadle mate. Y si hace el peón negro dama cubríos con el caballo en b (b3) y decid en descubierta jaque y mate."

Vrij vertaald: Mat in 2. 1.e7; 1... ♖xa4 2.e8 ♗ mat; 1... d1 ♗ 2. ♜ b3 mat.

Wouter Mees stuurde me zeer interessante informatie over Calvi, in een rubriek getiteld: 'Wetenswaardigheden'. Voor het gemak hakte ik dit artikel in stukjes....:

"Zoals u in *Pawn Promotion* hebt kunnen lezen stamt I. Calvi, de man van de eerste studie met een minorpromotie, uit Modena. Maar O.Korschelt is in *Der gereinigte Alexander* (1913) iets preciezer: Calvi is geboren in een plaatjes nabij Modena, genaamd Finale. Een toepasselijke naam! Hij is, na omzwervingen,

ook in Finale overleden. Ook dat is toepasselijk. Korschelt schrijft over hem (p.10):"

"Ignaz Calvi, geb. 1798 in Finale bei Modena, Apotheker ebenda. Hh 1831 nach Paris, wo er 15 Jahre als Schachlehrer lebte. Er hat in dieser Zeit es fertig gebracht, nur aus seinen Einkünften als Schachlehrer 40.000 Frs. zu sparen, eine ganz unglaubliche Leistung, die nie von anderen erreicht worden ist und die ihn in meinen Augen zu einem Genie ersten Ranges stempelt. 1848 diente er als Soldat, später als Offizier in der piemontesischen Armee gegen Oesterreich und starb Anfang

1874 in seinem Geburtsort Finale. 128 Probleme."

H.-W.Fink uit Koblenz, Duitsland, zond me fotokopieën van afdrucken van microfiches van een serie van originele krantenrubrieken van E.Sackmann in de *Münchener Neueste Nachrichten* uit 1913. Voor zover ik kan nagaan (maar ook de kwaliteit van de afdrucken noodzaakt nog minitieuze bestudering) vormde het de basis voor zijn latere artikel in *Schachkongreßbuch Teplitz-Schönau* (1922), en bevat het geen 'nieuwe' informatie.

2. diverse errata/toevoegingen

- De Saavedra-stelling (pag. 55) werd gepubliceerd op 4 mei 1895, niet 5 mei 1895 (René Olthof, 's-Hertogenbosch).

- *The Chess Problem* (pag. 14) is niet van 1886, maar van 1887 (J.Beasley).

- Het toernooi in *Diagrammes* waarin de studie van Zlatanov meedeed, was uitsluitend voor 'minimals' (A.Pallier). Dat maakt de daarbij geplaatste opmerkingen over speciale prijzen of vermeldingen niet minder relevant, maar wel op het verkeerde moment naar voren gebracht.

- R.Fröberg (pag. 39) moet zijn R(udolf) Forsberg, en i.p.v. Allan Werner had er Allan Werle (pag. 35) moeten staan (A.Hildebrand).

- Spelling/transcriptie van namen: A.Stavritsky (pag. 37) -> Stavrietzky of Stavrijezky;

M.Banasek (pag. 60) -> M.Banaszek; Somerpu (pag. 54-55) -> Somerpuu (A.Hildebrand).

- De studie van Kurjatnikov (pag.43) werd door Marcel van Herck in *EBUR/2* weerlegd en gecorrigeerd. Helaas is die correctie nevenoplosbaar: i.p.v. 5.g4 ook 5.g3! Verder moet zwart in de oplossing beter 3... ♗c6 spelen, omdat na 3... ♗c7 zwart toch zou winnen na 4... f3. (Z.Weger).

- Lommer's studie #0791 (pag.45) werd natuurlijk niet (ook) gepubliceerd in *Thèmes-64* 1945, omdat het eerste nummer van dit blad pas in 1956 verscheen (A.Pallier). Dit is veroorzaakt door een codeer-fout in mijn database, en moest zijn: *Tijdschrift* (diagram 382) in 1945!

- De Arriaga schreef een artikel over eindspelstudies met zwarte toren-promoties (volgens hem het 'Daniel-thema') in *Problemas* 4-5-6/1984.

- John Roycroft meldt in *EG* 121 dat mijn vermoeden dat G.Costeff een (incorrecte) studie met Babson task instuurde voor het Rueh toernooi (pag. 42), correct is. Bovendien schijnt de zaak inmiddels correct te zijn, en wachten we dus in spanning op publicatie ervan....

- Hetgeen Roycroft schrijft in *EG* 121 over de studie van Rusinek (pag. 39), namelijk dat 'ie de studie met 3-voudige promotie om esthetische redenen verkoos boven de 4-voudige promotie, wordt bevestigd (overigens voordat *EG* verscheen) door Timothy Whitworth. Hij vertaalde twee stukjes uit de

poolse boeken van Rusinek voor me. In *Sto Kompozycji Szachowych* schrijft de GM: "When I produced this, I also prepared a version of the study showing successive promotions to all four pieces, but I decided to send

to the tourney the more economical version." En in *Studium Szachowe w Polsce 1890-1980*: "The question arises whether it is possible to realise the full quartet of successive promotions in a study to draw. It turns

out that it is possible, but at the cost of a starting position of greatly inferior construction. In the author's opinion, the net effect is to reduce, rather than enhance, the value of the study."

3. partijen

Het begrip 'genuine minor promotions', toch duidelijk gedefinieerd op pagina 19-20 (althoewel daar afgebakend tot de compositie), heeft hier en daar tot grote verwarring geleid. Ik ontving een tiental partijen/fragmenten waarbij de inzet der een weliswaar prachtige paard-promotie, ten onrechte aanmeldde als een 'echte' minorpromotie in een echt gespeelde partij. Daaronder waren zeer prominente studie-liefhebbers. Meestal bleek dat men de definitie-paragraaf niet had gelezen!

Tot het tegendeel wordt bewezen blijft ik bij de stelling dat een echte paard-promotie nog nooit in een partij is voorgekomen.

In Erwin Voellmy's *Schachtaktik* (deel 1, 1927, pag. 60) staat ook een overzichtje van minorpromoties in partijen, overgenomen van M.Lamare uit *Traité des fins de partie d'échecs* (Paris 1924, pag. 90). We vinden hier dat de initialen van Neumann, Gustav).R. zijn, en dat deze oudst bekende partij met minorpromotie werd gespeeld in oktober 1863.

Ook vond ik nog een referentie naar een artikel van F.Amelung in *Baltische Schachblätter*, heft

4, 1893 pag. 297-305, getiteld 'Ueber seltene Fälle von Bauernverwandlung in der lebenden Partie und im Problem'. Wie kan me aan een kopietje helpen?

Alain Pallier uit Frankrijk dook de volledige notatie op van de partij Reshko - Kaminsky op (*Shakmatny Bulletin* 1972/5). Peter Boll (Berlicum) deed dat voor de partij Sajtar - Benkö.

Van de partijen (zie pag. 26) mis ik nog de volledige notatie van nrs 1, 2, 4, 6, 7, 8, 16 en 27 (na de promotie). Natuurlijk houd ik mij aanbevolen als iemand ze wel heeft.

Het raadsel rondom de partij Stanciu - Mozes (pag. 22) werd opgelost door Mihail Marin uit Roemenië (zie ook *New in Chess Magazine* 1996/4): "Regarding the game Stanciu - Mozes, I am glad to let you know that both players are still alive! I spoke to Mr. Mozes and he told me that the reason for underpromoting the pawn was that in big time-trouble he didn't find the queen and simply moved the pawn on the 8th rank. A 'smart' arbiter forced him to transform the pawn into a piece chosen by his opponent."

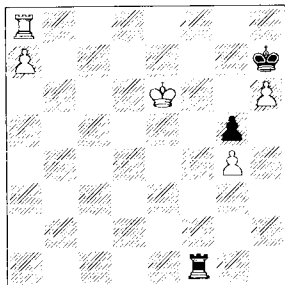
Een werkelijk verbluffende verklaring voor het mysterie! Ik

heb me naar aanleiding hiervan niet verder in de schaak-regelmenten verdiept, maar ik zou dit wel eens getoetst willen zien door 'onze' Geurt Gijssen. Even aannemende dat de arbiter in kwestie toch juist handelde, rekent dit fragment resoluut af met het dogma (pag. 19) dat serieuze 'echte' minorpromoties altijd te maken hebben met pat!

Tim Krabbé, al roerende met een toren in zijn koffie, besprak een vergelijkbare reglementaire kwestie inzake minorpromotie (*Schaakkuriosa*, 1974 pag. 35).

Enkele lezers toonden aan dat ik me in het boek beter had kunnen beperken tot de eindspelstudies. Een enkele nieuwe partij zou nog wel opduiken, dacht ik. Toen Huib Roest van *New in Chess* nog een partijtje met een serieuze loperpromotie vond uit het WK meisjes tot 12 jaar (!), alhoewel al na een dag of zo na publicatie van mijn boek, was ik niet echt gealarmeerd:

Alexander Grischuk
Lefong Hua
 Szeged 1994

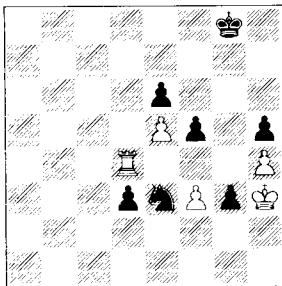
6) zwart aan zet

64...Re1+ 65.♖f6 ♖f1+
 66.♗xg5 ♖f8!? 67.♞b8 ♖xb8
 68.axb8 ♙ 1-0. (De voornaam van de witspeelster zou natuurlijk ook Alexandra kunnen zijn).

Iets serieuzer van aard was het opduiken van het partijfragment Chan - Depasquale, toch in diverse bladen afgedrukt.

De eerste, maar niet de laatste, die me daar op attent maakte was GIM Ian Rogers uit Australië. Via hem kwam ik (via internet) in contact met zijn landsgenoot Chris Depasquale. Die speelde in 1985 in het zone-toernooi van Azië tegen ene K.K.Chan uit Hong Kong, ook bekend als computerprogrammeur bij Novag Chess Computer.

K.K.Chan
Chris Depasquale
 Laoag 1985

7) Wit aan zet

"In the diagrammed position White has a clear win by 1.♞d3 f4 2.♞xe3! etc. Chan either couldn't be bothered counting it out, or miscalculated the ending. In any event he chose to avoid it and seeing that he had both passed pawns covered played 1.f4?? Black suddenly believes in God again and plays 1...g2! noting with satisfaction that if 2.♗h2 d2! wins the rook (3.♞d2 ♗f1, God appreciates a good knight fork). So you don't think that is such a remarkable swindle? Well you should have seen Black's jaw drop when White continued 2.♞d3! After changing religions yet again he calculated the following variations: A) 2...g1 ♗ 3.♞d8 ♗g7 4.♞d7 draws; B) 2...g1 ♞ 3.♞e3 ♞g4 4.♞f3 ♗e7 5.♞f1 ♗e7 6.♞d1 ♗e7 7.♞d6 draws; C) 2...g1 ♗ 3.♗h2 ♗f3 4.♗g3 ♗d2! 5.♞e3 draws; D) 2...g1 ♗!! winning. The game continued 2...g1 ♗ 3.♞d8 ♗f7 4.♞h8 ♗d5 5.♗g3 ♗e3 6.♞h5 ♗f4 7.♗f3 ♗g7 8.♗f2 ♗h6! 0-1"

Analyses en commentaar van Chris Depasquale in *Chess in Australia* van juli 1985. Ik probeerde van Depasquale de hele partijnotatie te krijgen, maar ontving het volgende commentaar per E-mail:

"Can't find scoresheet for Chan-Depasquale. Some places you can find the diagrammed position are: *Informator* 39; Endgame no 13 with notes by Rogers(!), My 60 *Memorable Columns* in the "about the author" at page ii, Avni's *Creative Chess* (Pergamon 1991) at diagram 116 on page 104.

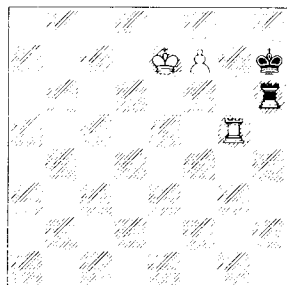
Sorry I can't help with a game score, but it was a terrible game, so I threw it out of the plane window on the way back to Oz (along with numerous others from that event, from memory!)."

Wie meer weet moet het mij laten weten! Ik heb nog geprobeerd K.K.Chan te lokaliseren, maar dat is nog niet gelukt.

Maar het mooiste moet nog komen. Peter Boll bezorgde een diskette met het resultaat van zijn zoek-actie naar minorpromoties in zijn partijen-bestand van bijna 1 miljoen partijen.

Maar liefst 16 (afgezien van de partij Grischuk - Hua) nieuwe partijen met loper- of torenpromotie! Ik geef ze hier in chronologische volgorde:

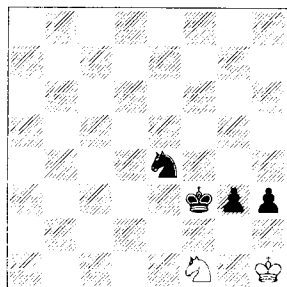
Herman Steiner
H.Morton
 New York ch-US 1936

8) Wit aan zet

Natuurlijk winnen hier de meeste zetten, maar patvermijndend is ook **112.f8!** Tussen twee haakjes recordhouder voor de 'laatste' minorpromotie.

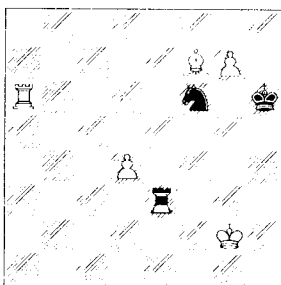
Vladimir Makaganov
Pyotr Dubinin
 Moscow 1940

9) Zwart aan zet

Ook hier een partijfragment dat niet als studie zou kunnen gelden: **85...g2+ 86.♗h2 gxf1!**

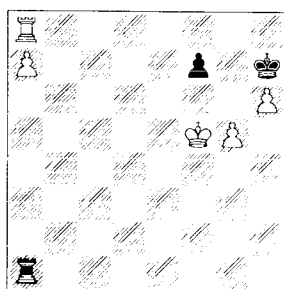
Anders Ståhlberg
Moshe Czerniak
 Buenos Aires 1941

10) Wit aan zet

Dit is een stelling met i.g.v. een promotie tot dame een (half-) doller toren. Let op de penning van het zwarte paard. Maar **51.g8!** haalt voor zwart de muziek uit de stelling: 1-0.

Pinz'n Solis
Del Pozo
 Lima 1959

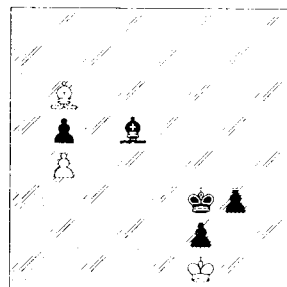

11) Zwart aan zet

Verrassend in vergelijking met het fragment in diagram 6: **58...f1!+ 59.♗e5 ♖e1+ 60.♗f6 Te8!? 61.♖b8 ♖xb8 62.axb8+!** Let wel op de studie-achtige blokkering van pion 17. De naam van de witspeler is in

bestandsconversie-slagen niet helemaal ongeschonden uit de strijd gekomen....

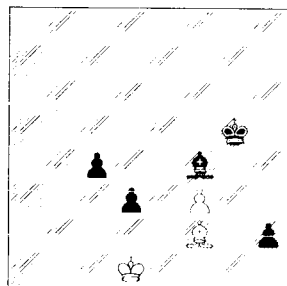
William Jordan
Guy West
 Adelaide ch-Australia 1980

12) Wit aan zet

Wit probeerde **66. ♖xf2 ♖c4+! 67.♗g1 gxf2+ 68.♗h2** en nu als in Alapin - Rubinstein mat in twee door **68...f1!**

Anthony Kosten
Regan
 Ramsgate 1981

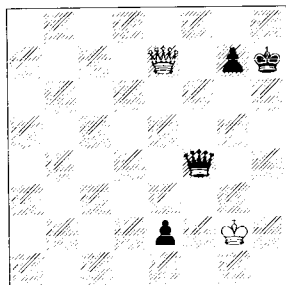

13) Wit aan zet

Valt in de categorie 'te lang doorspelen': na het slinkse **67. ♖e1** voorkwam zwart het pat met het ludieke **67...h1** - maar wit gaf zich toch pas enkele zet-

ten later, met ondekbaar mat geconfronteerd, gewonnen.

Karl Dehmelt
John Fedorowicz
Reykjavik open 1986

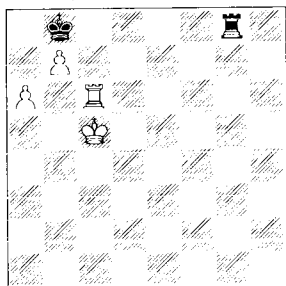

14) Zwart aan zet

Na 76...♖f1+ 77.♗h2 speelde zwart indachtig het dogma 'pas op voor pat (of mat!) in gewonnen dame-eindspelen' voorzichtig 77...e1♗ en won na 78.♖h4+ ♗g8 1-0.

Kevin Wicker
J. Way

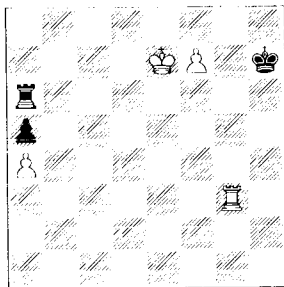
Copenhagen open 1987

15) Zwart aan zet

51...♗a7 52.♞c8 ♞xc8+ 53.bxc8♞ 1-0. Zie ook de partijen 11, 17 en 23 in mijn boek.

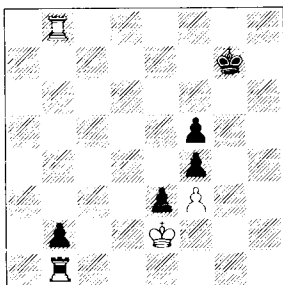
Vidmantas Malishauskas
Anatoly Donchenko
Uzhgorod 1988

16) Zwart aan zet

Na 56...♞a7+ 57.♗f6 ♞a6+ 58.♗f5 probeerde zwart de ver-raderlijke, maar doorzichtige wachtzet 58...♞c6. Op 59.f8♗? volgt dan 59...♞f6+ en zowel 60.♖xf6 als 60.♗xf6 leidt tot pat. Maar na 59.f8♗ was het 1-0.

J. Weithoff
K. Maki
USA 1988

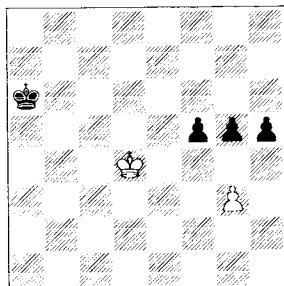

17) Zwart aan zet

In dit toreneindspel besliste zwart met de bekende röntgen-schaak-truc: 55...♞h1! Want op 56.♞xb2 volgt 56...♞h2+ Na een paar schaakjes 56.♞b7+ ♗g6 57.♞b6+ ♗g5 lijkt wit uit-

gepraat. Maar 58.♞f5 is nog be-hoorlijk tricky (58...b1♗ 59.♞xf5+!). Na 58...b1♗ won zwart snel.

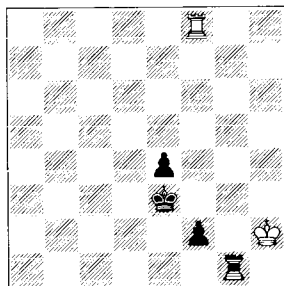
José Garcia-Padron
Juan Lopez-Bellon
Gran 1990

18) Wit aan zet

Een prachtig pionne-eindspel-letje: 58.♗e5 h4 59.♗xf5! hxc3!? (59...h3!) 60.♗g4 g2 61.♗h3 en nu 61...g1♞ (of 61...g1♗ matuurlijk) 0-1.

M. Wolf
A. Hartmann-Frobenius
Ingolstadt 1991

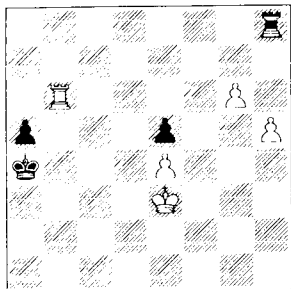

19) Zwart aan zet

Het in partijen meest voorko-mende thema: 76...f1♞ 0-1. Na-tuurlijk is echter ook 76...f1♗

meteen uit (mits zwart na 77.♖f3+ met de dame slaat); maar als parallel met diverse partijen uit mijn boek heb ik 'm hier toch maar meegenomen.

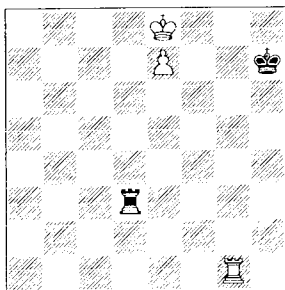
K.H.Schein
P.Steiner
1991

20) Wit aan zet

Weinig subtiel, maar buitengewoon grappig, probeerde zwart hier na 54.g7 ♖f8!? Echter wit tuinde er met 55.gxf8! niet in: 1-0. Zie ook diagram 17 in mijn boek.

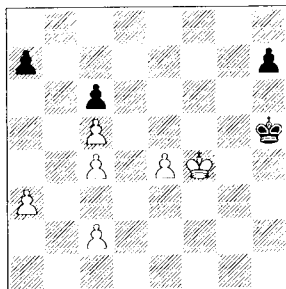
M.Hoensch
Gerhard Bosbach
Germany tt 1992

21) Wit aan zet

Wit bouwde hier een keurig bruggetje: 84.♗g4, en zelfs in deze bekende stelling kwam zwart toch nog met een nieuwtje: 84...♖d1 85.♖f7 ♖f1+ 86.♖c6 ♖e1+ 87.♖f6 ♖f1+ 88.♖e5 ♖f8!? en nu geeft alleen 89.exf8! mat in twee.

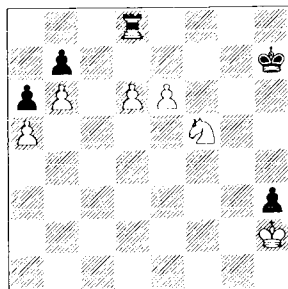
Zbigniew Pyda
K.Kaufman
Lublin 1993

22) Wit aan zet

Ook hier weer een, op het eerste gezicht, onschuldig pionnen-eindspelletje. Toch zag zwart nog iets na 47.♖f5 ♖h6 48.♖f6 ♖h5 49.e5. Na het knutselen van een patstelling 49...a5 50.e6 a4 51.e7 ♖h6 greep zijn opponent echter naar 52.e8! 1-0.

M.Boguslawsky
B.Gnegel
Berlin 1994

23) Wit aan zet

Na 55.e7 ♖e8 56.d7 speelde zwart met het onschuldigste gezicht van de wereld 56...♖h7!?. Wit bleek geen domoor: 57.dxe8! 1-0.

Tenslotte

Op mijn uitdaging: het componeren van een "echte" Valladao, heb ik welgeteld één reactie ge-

kregen. Helaas heeft dit geen correcte studie opgeleverd. De

prijs blijft nog gedurende dit jaar staan. Wie?

Inhoudsopgave 8e jaargang nummer 3

	pag
Redactioneel	1
Ledenvergadering	2
A.P.Kazantsev, 90!	3
Nogmaals: Revisie	5
(Un)solved mysteries	7
In memoriam Mr Pieter ten Cate	8
5 Figuren	9
De Toegevoegde Velden voorbij	10
Wetenswaardigheden	12
Nog mooier dan	
'te mooi om niet waar te zijn'	13
<i>Pawn Promotion</i> : nieuws!	14